

PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN TRAVMAYA MÜDAHALE BECERİSİ

Dr. Metin TAYTAŞ¹

ÖZET

Travmaya maruz kalmış bireylere yardım etme konusunda danışmanların psikolojik danışmanlık becerilerinin yanı sıra travma ile çalışma yeterliğine sahip olması gerekmektedir. Bu araştırmanın amacı da psikolojik danışmanların travmaya müdahale becerilerini ölçmektir. Söz konusu çalışmaya Türkiye genelinden 265 psikolojik danışman (127 kadın, 138 erkek) gönüllü olarak katılmıştır. Psikolojik danışmanların travmaya müdahale becerileri demografik değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Araştırma, genel tarama yöntemine göre yürütülmüştür. Verilerin toplanması için araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ve Taytaş (2021) tarafından geliştirilen “Psikolojik Danışmanların Travmaya Müdahale Becerisi Ölçeği” (PDTMBÖ) kullanılmıştır. Ankete cevaplayıcı olarak katılacak psikolojik danışmanların verileri SPSS 24 programına aktararak analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre psikolojik danışmanların travmaya müdahale becerisi ölçeğinden aldıkları ortalama puan 8.78 (Ss = 6.33)'dir. Yapılan analizler sonucunda psikolojik danışmanların travmaya müdahale becerilerinin cinsiyete ve meslekte çalışma süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Psikolojik Danışman, travma, müdahale becerisi

¹ Dr. Metin TAYTAŞ, Milli Eğitim Bakanlığı, Hüsrev Paşa İlkokulu, Van, Turkey, ORCID ID: 0000-0003-3585-7357, E-mail: metintaytas@gmail.com

THE ABILITY OF PSYCHOLOGICAL COUNSELORS TO INTERVENE IN TRAUMA

ABSTRACT

Counselors should have psychological counseling skills as well as the ability to work with trauma when it comes to helping individuals who have been exposed to trauma. The aim of this study is to measure the trauma intervention skills of psychological counselors. 265 psychological counselors (127 women, 138 men) from across Turkey voluntarily participated in the study. It has been investigated whether psychological counselors' trauma intervention skills differ according to demographic variables. The research was carried out according to the general screening method. The personal information form prepared by the researcher and the "Psychological Counselors' Trauma Intervention Skills Scale" (PDTMBO) developed by Taytaş (2021) were used to collect the data. The data of the psychological counselors who will participate in the questionnaire as respondents were transferred to the SPSS 24 program and analyzed. According to the results of the research, the average score of psychological counselors on the scale of trauma intervention skills is 8.78 (Ss = 6.33). As a result of the analyses, it was found that the trauma intervention skills of psychological counselors did not differ statistically significantly according to gender and working time in the profession.

Keywords: Psychological Counseling, trauma, intervention skills

GİRİŞ

İnsanoğlu var olduğu günden bu yana deprem, sel gibi doğanın yıkıcı yönü ve savaş, ölüm gibi insanın vahşi yönü gibi travmatik olgularla yüzleşmiştir. Akcan'a (2018) göre bu sadece durumsal bir olgu olarak değil, zaman içinde gelişen uzun süreli sosyo-psikolojik bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle travmatik olaylar sonrasında ortaya çıkan bozukluklar hem psikopatolojik olarak hem de toplum sağlığı yönünden önemli bir tablo ortaya koymaktadır (Kaya, 2019). Nitekim, insan kaynaklı felaketlerin ve doğal afetlerin bireyler ve toplum üzerindeki uzun süreli ve olumsuz etkilerinin bu denli artması, travma alanında uzmanlaşmış profesyonellerin yetişmesine duyulan ihtiyacı da artırmaktadır.

Travma kavramı, bireyi bedensel, ruhsal ve sosyal açıdan etkileyen sarsıtıcı, incitici ve yaralayıcı olayların ortaya çıkardığı etki olarak tanımlanırken (Lotfi & Başçılar, 2017). Başka bir çalışmada ise, beklenmedik bir anda meydana gelen ve kişinin bedensel bütünlüğünü bozan ve yaşamını tehdit eden yaşantılar olarak tanımlanmaktadır (Tedeschi & Calhoun, 2004). DSM IV'te (Diagnostic and Statistical of Mental Disorders) travma olarak tanımlanan ve sonraki süreçte "stres

tepkisi sendromu”, “geçici durumsal rahatsızlıklar” ve “travma sonrası stres bozukluğu” şeklinde tanımlanan gelen travma kavramı, DSM-V’ te bireyin bir ölüm veya yaralanma ya da kendisine yönelik bir tehdit olayına tanık olma durumu olarak tanımlanmıştır. Doğal felaketler, trafik kazaları, istenmeyen cinsel deneyimler, fiziksel saldırılar, yaşamı tehdit eden hastalıklar, sevilen birinin ani ölümü, yangın, patlama, savaş ya da tutsaklık gibi olaylar bu tanımlama içerisinde değerlendirilebilir. Bu çerçevede yaşanan travma sonrası stres bozukluğu da DSM V’te benzer tanımlama ile kişinin verdiği tepkilerin yoğun bir korku, dehşet ve çaresizlik şeklinde tanımlanmıştır (Köroğlu, 2013).

Travmatik bir olay sonucunda bireylerin suçlu ve çaresiz benliklerinin sonucu olarak olumsuz başatma yöntemleri vardır. Bu nedenle, tedavi süreci boyunca danışanın kendini önemsemesi ve değer vermesine yönelik bilişsel müdahaleleri kapsamı çok önemlidir. Travma sonrası psikolojik desteğe ihtiyaç duyan kişiye bu yönde bir destek vermek faydalı olmaktadır (Türktan, 2008). Psikolojik danışmanlık zaman zaman danışanların acı verici yaşam öykülerini dinlemeyi ve onlarla empati kurmayı gerektirir (Gürdil, 2014). Bu noktada travma mağduru bireylere yardımcı olan psikolojik danışmanlar, dinledikleri öykülerle dolaylı olarak travmaya uğrayabilmektedirler. Danışanların yaşadıkları bazı belirtileri, daha hafif de olsa, kendilerinde bulabilirler. Hayata ve diğer insanlara güvenleri sarsılabilir. Psikolojik danışman danışanı ile özdeşleşip onun yaşadığı öfkeyi ve çaresizliği kendisi de yaşamaya başlayabilir ya da mağdurla özdeşleşebilir (Güveli, 2003). Öyle ki, bir danışanın yaşadığı olaya tanık olmak veya benzer bir olayın kendisi veya yakınlarının başına geldiğini düşünmek kendisini duygusal açıdan travmatik olayın yaşanması kadar etkileyebilir. Çünkü travmanın etkisi sadece mağdur kalan kişiyi değil, travma yaşayan danışana yardım eden kişileri de etkileyebilmektedir. Nitekim travma yaşayan bireylerle çalışan ve onların travmatik hikayelerini dinleyen psikolojik danışmanların, danışanların yaşadıklarından etkilenebilecekleri belirtilmektedir. Bu etki, alanyazında şefkat yorgunluğu (compassion fatigue) ve ikincil travmatik stres (second trauma stress) olarak tanımlanmaktadır (Herman, 2019). Bundan dolayı günümüzde travma yaşayan danışanlarla çalışmanın getirdiği stres ve yorgunluk ile başa çıkmak için psikolojik danışmanlarla ikincil travmatik stres veya şefkat yorgunluğu ile ilgili farkındalık çalışmalarının yapılması önem arz etmektedir diyebiliriz. Bu nedenle travma çalışacak danışmanlar için bu konuda özel yeterliklerin tanımlanması, aynı zamanda danışmanların kendi travmalarını çözümlenebilme konusunda yeterli olması gerekir. Bu doğrultuda travma danışmanlarının hem danışanları için yetkin olmaları gerekirken hemde kendisi

ihtiyaç duyduğunda süpervizyon alması ikincil travmaları da önleyecektir (Gönültaş & Savi Çakar, 2020).

O halde psikolojik danışmanlar, öğrencilerin okul içindeki uyumlarını sağlama ve gelişim dönemlerini etkileyen yaşam olaylarına karşı hazırlıklı olmalıdırlar. Çünkü, çocuk ve ergenlerin sosyal-duygusal gereksinimlerini karşılama ve karşılaştıkları olumsuz durumlarla başa çıkmalarında en önemli yardımcılarından biri okul psikolojik danışmanlarıdır. Travma yaşamış bir kişiye yardım etmek için en önemli yollardan birisi de yardım sunacak kişinin terapötik becerilere sahip olmasıdır. Çünkü, travmanın neden olduğu tahribatların tedavisi zor, stresli ve tehlikeli bir süreç olduğu için psikolojik danışmanların müdahale becerileri çok önemlidir. Bu doğrultuda psikolojik danışmanların empati, sempati ve duyarlılık gibi terapötik becerileri ile danışmanlarına yardımcı olma noktasında önemli bir rol üstlenmektedirler. Bu bağlamda, bireylerin psikolojik destek ihtiyaçlarını karşılama sürecinde en önemli yardımcılarından biri olan psikolojik danışmanlara önemli görevler düşmektedir. Nitekim, hayatın her alanında giderek artan travmatik yaşantılara müdahale açısından psikolojik danışmanların bu yeterliğe sahip olmaları gerekmektedir. Çünkü kanıta dayalı çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) olan bireyler için uygulanan göz hareketiyle duyarsızlaştırma ve yeniden işleme (EMDR) tekniği, oyun terapisi ve bilişsel-davranışçı terapi gibi tekniklerin etkili uygulanmasında psikolojik danışmanların terapötik becerilere sahip olmaları önem arz etmektedir. Yapılan araştırma sonuçları travmatik yaşantı sonrası sunulan psikolojik desteğin bireylerin ruh sağlığını olumlu etkilediğini göstermiştir (Beaumont, Galpin & Jenkins, 2012; Kruse, Joksimovic, Cavka, Wöller & Schmitz, 2009). Nitekim, EMDR tekniğini kullanarak çocuk ve yetişkinlerde TSSB'nu tedavi edildiği (King & ark., 2003) ve çocuklarda TSSB tedavisinde oyun terapisi ve bilişsel-davranışçı terapinin önemli etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Mueser, Amori, Hutterer, Krystufek, Yiğit & Mitsain, 2008). Bu nedenle travma yaşayan bireylerle çalışan psikolojik danışmanların genel olarak psikolojik danışmanlık bilgi ve becerilerinin yanında, travma konusunda da derinlemesine bilgi ve uygulama becerisine sahibi olmaları gerekmektedir. Diğer taraftan psikolojik danışmanların travmaya maruz kalan bireylerle çalışacak düzeyde bilgi ve beceriye sahip olmamaları kendilerini çaresiz ve yetersiz hissetmelerine sebep olmaktadır (Bengisoy & Özdemir, 2019; Uçar, Yıldız, Dursun-Bilgin & Baştemur, 2020). Bu durum psikolojik danışmanların yeterli psikolojik danışma becerilerine ve müdahale yöntem ve tekniklerine ihtiyaç duyduklarını göstermektedir (Baskin & Stalen, 2014). Psikolojik

danışmanların travma konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmamaları travmatize olmuş danışanlarına karşı kendilerini çoğu zaman çaresiz hissetmelerine sebep olmaktadır (Bengisoy ve Özdemir, 2019; Uçar, Yıldız, Dursun-Bilgin ve Baştemur, 2020). Bu durum psikolojik danışmanların uygun psikolojik danışma becerilerine ve müdahale yöntem ve tekniklerine ihtiyaç duyduklarını göstermektedir (Baskin ve Stalen, 2014). Paige'e göre (2015), travma danışmanlarının; travma mağduruna saygı duymak ve onu kabullenmek, eleştirel olmamak, olumlu dil kullanmak, travma mağdurunun gücüne ve olumlu özelliklerine vurgu yapmak, işbirlikçi bir terapötik ittifak kurmak, tedavi hedefleri üzerinde bir anlaşmaya varmak gibi tutum ve becerilere sahip olmaları gerekmektedir. Lonergan ve arkadaşlarına göre (2004) de bir travma danışmanı, beceri kazanmak, kendini yansıtmak, büyümeye istekli olma ve disiplinli bir öz bakımı gerektirmektedir.

Dolayısıyla psikolojik danışmanların, bu terapileri iyi bilmeleri, travma yaşayan birine yönelik danışmanlık bilgi ve becerilerinin yeterli düzeyde olması, travmatik bir olay yaşamış birine psikolojik destek sunmada kendilerini yeterli bulmaları, travma yaşayan birine empatik yaklaşabilme, dinleme becerileri ve temel terapötik müdahale becerilerinin yeterli düzeyde olması beklenmektedir. Bununla ilgili Amerika Birleşik Devletlerinde yapılan bir araştırmada psikolojik danışmanların lisansta aldıkları eğitimin okulda karşılaştıkları problemleri çözmek için yeterli olmadığı, okullarda çalışan psikolojik danışmanların % 50'sinin çocuk istismarı, intihar vb. gibi konularda kendilerini hazırlıksız ve yetersiz gördükleri bulgusu elde edilmiştir (Allen & ark., 2002). Ülkemizde de psikolojik danışmanların travmaya yönelik müdahale becerilerinin ne düzeyde olduğu bilinmemektedir. Bundan dolayı bu araştırmada, travma yaşayan bireylere yönelik psikolojik danışmanların müdahale becerileri algısı araştırılmak istenmektedir. Bu amaca ulaşmak doğrultusunda psikolojik danışmanların travmaya müdahale becerileri araştırılmak istenmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın modeli

Bu araştırma, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında çalışan psikolojik danışmanların travmaya müdahale becerisini ölçmeyi amaçlayan betimsel bir çalışmadır. Çalışmada betimsel araştırma yöntemlerinden genel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte olmuş veya şuan bulunan bir durumu bulunduğu biçimde tanımlamayı amaçlayan araştırma yöntemleridir (Karasar, 2009). Araştırmada yöntem olarak izlenen süreçler ve çalışma grubuna ait özellikler

aşağıda belirtilmiştir.

Çalışma grubu

Araştırma sürecinde psikolojik danışmanlarla çalışılmıştır. Çalışmaya katılma, etik kurulu kararı, katılımcıların çalışma hakkında bilgilendirilmesi onayı ve gönüllü katıldıkları teyid edilerek toplanmıştır. Veriler okullarda çalışan psikolojik danışmanların Ankara’da katıldığı bir eğitim esnasında toplanmıştır. Araştırmada 265 katılımcıdan veri toplanmıştır. Araştırmada yer alan 265 psikolojik danışmanın demografik değişken bilgileri aşağıda Tablo 2 ’de sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışma grubunun bazı değişkenlere göre yüzde ve dağılımları

	Değişken	Kişi sayısı	%
Cinsiyet	Kadın	127	47.9
	Erkek	138	52.1
Kıdem	1-5 yıl	161	60.8
	6-10	69	26.0
	11-15	17	6.4
	16-20	11	4
	20 ve üstü	7	2.6
Travmaya müdahale konusunda lisans eğitiminizi yeterli buluyor musunuz?	Evet yeterli buluyorum	49	18.5
	Hayır yetersiz buluyorum	216	81.5
Travmatik olaylara maruz kalan öğrencilerle ne sıklıkla karşılaşıyorsunuz	%25 oranında	211	79.6
	%50 oranında	32	12.1
	%75 oranında	20	7.5
	%100 oranında	2	0.8
Daha önce travma yaşayan birine psikolojik bir destekte bulundunuz mu?	Evet	207	78.1
	Hayır	58	21.9
Sizce travma yaşayan birinin yaşadıklarından dolayı sorumluluğu var mıdır?	Tamamen var	7	2.6
	Kısmen var	144	54.3
	Sorumluluğu yok	114	43.0

Genel olarak psikolojik danışmanlık becerilerinizi nasıl değerlendirirsiniz?	Yeterli	38	14.3		
	Yetersiz	102	38.5		
	Emin değilim	125	47.2		
Genel olarak psikolojik danışma bilgi ve becerilerinizi kazanma kaynaklarınız?	RPD Lisans programı	166	62.6		
	Özel kurs ve eğitimler	35	13.2		
	Lisans üstü eğitimler	25	9.4		
	Kitap ve görsel kaynaklar	39	14.7		
Travma yaşamış bireylerle çalışma konusunda ne hissediyorsunuz?	Çalışmayı tercih etmem	25	9.4		
	Özellikle tercih ederim	86	32.5		
	Ancak mecbur kalırsam çalışırım	154	58.1		
Travma yaşayan birine gerçekte yardım edilebileceği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?	Travma yaşayan birine yardım etmek imkansızdır.	59	22.3		
	Travma yaşayan birine yardım etmek mümkündür.	206	77.7		
Travmatik bir olay yaşamış birine psikolojik destek sunmada kendinizi yeterli buluyor musunuz?	Evet yeterli buluyorum	39	14.7		
	Hayır yeterli bulmuyorum	48	18.1		
	Kısmen yeterli buluyorum.	178	67.2		
Danışanlarımızda en sık karşılaştığımız travmatik yaşantıları lütfen görülme sıklığını dikkate alarak numaralandırınız.		1.Tercih	2.Tercih	3.Tercih	Toplam
	Deprem/sel/yangın gibi doğal afetlere dayalı travmalar.	32 kişi	72 kişi	47 kişi	151
	Tecavüz, cinsel taciz, ensest gibi travmalar.	49 kişi	39 kişi	84 kişi	172
	Trafik kazası, yaralama vb travmalar	12 kişi	32 kişi	74 kişi	118
	Ölüm, intihar, yarala(n)ma, savaş, göç gibi travmalar	94 kişi	63 kişi	33 kişi	190
	Hastalık, boşanma travmaları	73 kişi	54 kişi	22 kişi	149
Size göre travma yaşayan birine yardım konusunda aşağıda verilen becerilerden hangisi diğerlerinden daha önemlidir?		1.Tercih	2.Tercih	3.Tercih	Toplam
	Travmaya müdahale tekniklerini bilmek (EMDR, Bilişsel ve Davranışsal teknikler gibi)	175	78	8	261
	Travma yaşayan birine empatik yaklaşabilme	44	159	40	243
	Dinleme becerileri	25	19	204	248

	Temel terapötik beceriler	21	9	13	43
		1.Tercih	2.Tercih	3.Tercih	Toplam
Psikolojik travma yaşayan birine yönelik danışmanlık bilgi ve becerilerinizi arttırmaya dönük olarak aşağıda verilenleri lütfen kendinize göre ilk üç sırasını belirleyiniz.	Travmaya müdahaleye dönük hiç bir eğitim/kurs vb. almadım.	28 kişi	23 kişi	22 kişi	76 kişi
	Hizmet içi eğitimlere katıldım.	58 kişi	48 kişi	25 kişi	131 kişi
	Özel kurslara/eğitimlere katıldım.	28 kişi	29 kişi	13 kişi	70 kişi
	Kişisel çabalarımdayalı okumalar yaptım.	102 kişi	91 kişi	32 kişi	225 kişi
	Konuyla ilgili çalışmalara gönüllü katılım gösterdim.	8 kişi	29 kişi	42 kişi	79 kişi
	Lisans eğitim süresince ne öğrendiysem o kadar.	37 kişi	30 kişi	55 kişi	122 kişi
	Travmaya müdahaleye dönük youtube vb. sitelerden bilgilenmeye çalıştım	4 kişi	15 kişi	76 kişi	95 kişi

Çalışma evreninde ulaşılan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan psikolojik danışmanlardan 127 kişi (%47.9) kadın, 138 Kişi (% 52.1) erkektir. Psikolojik danışmanların meslekte çalışma süresi 1-5 yıl aralığında çalışan 161 (% 60) kişi olduğu gözükmetedir. Psikolojik Danışmanlardan, travmaya müdahale konusunda lisans eğitiminizi yeterli buluyor musunuz? Sorusuna ağırlıklı olarak yetersizim diyen 216 (%81) kişi olmuştur. Travmatik olaylara maruz kalan öğrencilerle ne sıklıkla karşılaşıyorsunuz? sorusuna; %25 oranında diyen 211 (%79) kişi olmuştur. Daha önce travma yaşayan birine psikolojik bir destekte buldunuz mu? sorusuna evet diyen 205 (%77) kişi olmuştur. Sizce travma yaşayan birinin yaşadıklarından dolayı sorumluluğu var mıdır? sorusuna; kısmen var diyen 144 kişi(54.3) olmuştur. Genel olarak psikolojik danışmanlık becerilerinizi nasıl değerlendirirsiniz? sorusuna emin değilim diyen 125 kişi (%47.2) olmuştur. Genel olarak psikolojik danışma bilgi ve becerilerinizi kazanma kaynaklarınız nelerdir? sorusuna; RPD Lisans programı diyen 166 kişi(%62.6) olmuştur. Travma yaşamış bireylerle çalışma konusunda ne hissediyorsunuz? sorusuna; ancak mecbur kalırsam çalışırım diyen 154 kişi (%58.1) olmuştur. Travma yaşayan birine gerçekte yardım edilebileceği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? sorusuna; travma yaşayan birine yardım etmek mümkündür diyen 206 kişi (%77.7) olmuştur. Travmatik bir olay yaşamış birine psikolojik destek sunmada kendinizi yeterli buluyor musunuz? sorusuna; kısmen yeterli buluyorum diyen 178 (% 67) kişi olmuştur. Danışmanlarınızda en sık karşılaştığınız travmatik yaşantıları görülme sıklığını dikkate alarak numaralandırınız

seçeneklerine birinci tercihte; ölüm, intihar, yaralanma, savaş, göç gibi travmalar (94 kişi), ikinci tercihte; deprem/sel/yangın gibi doğal afetlere dayalı travmalar (72 kişi) ve üçüncü tercihte; tecavüz, cinsel taciz, enstest gibi travmalar (84 kişi) seçeneklerini tercih ettikleri görülmüştür. Size göre, travma yaşayan birine yardım konusunda verilen becerilerden hangisi diğerlerinden daha önemlidir seçeneklerine birinci tercihte; travmaya müdahale tekniklerini bilmek (174 kişi), ikinci tercihte; travma yaşayan birine empatik yaklaşabilme (44 kişi) ve üçüncü tercihte; dinleme becerileri (25 kişi) seçeneklerini tercih ettikleri görülmüştür. Psikolojik travma yaşayan birine yönelik danışmanlık bilgi ve becerilerinizi artırmaya dönük olarak kendinize göre ilk üç sırayı belirleyiniz seçeneklerine birinci tercihte; kişisel çabalarınıza dayalı okumalar yaptım (102 kişi), İkinci tercihte; hizmet içi eğitimlere katıldım (48 kişi) ve üçüncü tercihte; travmaya müdahaleye dönük youtube vb. sitelerden bilgilenmeye çalıştım (95 kişi) seçeneklerini tercih ettikleri görülmüştür.

Veri Toplama Araçları

Taytaş (2021) tarafından geliştirilen “Psikolojik Danışmanların Travmaya Müdahale Becerileri Ölçeği”nin(PDTMBÖ) KMO değerinin .890, $\sim X^2=1092,485$, $sd=45$ ve $P=,000$ olduğu görülmüştür. PDTMBÖ’ 10 madde ve 2 alt faktör ile son halini aldıktan sonra ölçeğin güvenilirliği ve testin geneline ilişkin Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları hesaplanmıştır. Ölçeğin alt faktörlerinden elde edilen alfa güvenilirlik katsayılarına bakıldığında ise 1.faktör için alfa değeri 0,78, 2. faktör için alfa değeri 0,83olarak elde edilmiştir. Ölçeğin son halinin alfa güvenilirlik katsayısı da 0,87 olarak hesaplanmıştır. Ulaşılan bu sonuca göre ölçeğin güvenilirliğinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir. Ölçeğin Ki-kare serbestlik derecesi mükemmel bir düzeyde ($X^2/sd=116,85$) çıkmıştır. Ölçek için elde edilen ve gözlenen kovaryans matrisi arasındaki fark ($p<0,05$) da kabul edilebilir düzeyde çıkmıştır. Diğer taraftan yaklaşık hataların kare kökünün (RMSEA) 0.09 düzeyinde bir uyum indeksinin elde edildiği görülmektedir. Benzer şekilde NNFI (normlaştırılmamış uyum endeksi) değeri .95, NFI (uyum endeksi) değeri .95 ve CFI (karşılaştırmalı uyum endeksi) değerinin .98 olduğu gözlenmiştir. Buna göre, yapılan analiz için NNFI, NFI ve CFI’nin mükemmel uyum gösterdikleri görülmektedir. “PDTMBÖ”nin güvenilirlik ve geçerliğine ilişkin yapılan bu çalışmanın bulguları ölçeğin, psikolojik danışmanların travmaya müdahale becerilerini belirlemek için geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu ortaya koymaktadır.

“PDTMBÖ” 10 maddeden oluşmakta ve 5’li likert derecelendirme ölçeği şeklide hazırlanmıştır. Psikolojik danışmanların ölçek maddelerinde yer alan müdahale becerilerine yönelik algısı ifadeleri “Tam bana göre”, “Genellikle bana göre”, “Bazen bana göre”, “Çok az bana göre”, “Hiç bana göre değil” biçiminde sıralanan seçeneklerden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 10, en yüksek puan 50 dir. Puan artıkça psikolojik danışmanlarının travmaya müdahale becerilerine ilişkin yeterlikleri de artmaktadır.

Verilerin toplanması ve Analizi

Bu araştırma okullarda görev yapmakta olan psikolojik danışmanlarla yürütülmüştür. Çalışmamızda psikolojik danışmanlarının travmaya müdahale becerilerini ölçmek amacıyla Taytaş (2021) tarafından geliştirilen “Psikolojik Danışmanların Travmaya Müdahale Becerileri Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formları” Kullanılmıştır. Veriler toplandıktan sonra SPSS paket programı kullanılarak analizler yapılmıştır. Verilerin normal dağılıp dağılmadığı kontrol edildikten sonra analizlerde parametrik testler kullanılmıştır. Psikolojik danışmanların travmaya müdahale becerisine yönelik algılarının değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığını test etmek için t-testi ve Anova analizi yapılmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel anlamlılığı .05 düzeyinde sınanmıştır.

BULGULAR

Psikolojik danışmanların “PDYAÖ”nden aldıkları puan ortalamaları ve standart sapma değerleri aşağıda tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Psikolojik danışmanların PDYAÖ’den aldıkları puan ortalamaları ve standart sapma değerleri

Araştırmada Kullanılan Ölçek	n	Ortalama	Standart sapma
PDYAÖ	265	8.78	6.33

Tablo 2’de görüldüğü gibi psikolojik danışmanların “PDYAÖ”den aldıkları puan ortalaması 8.78 (Ss = 6.33) dir. Tabloya göre araştırmaya katılan psikolojik danışmanların travmaya müdahale becerisinin orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Psikolojik danışmanların travmaya müdahale becerilerine yönelik algılarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik yapılan t-testi sonuçları aşağıda tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Psikolojik danışmanların travmaya müdahale becerileri ile iyi oluş puanlarının cinsiyete göre farklılaşmasına ilişkin t-testi sonuçları

	Cinsiyet	n	Ortalama	s	t	p
PDYAÖ	Kadın	127	8.378	5.821	.994	.321
	Erkek	138	9.152	6.771	1.000	.318

Tablo 3 incelendiğinde, psikolojik danışmanların travmaya müdahale becerilerine yönelik algılarının cinsiyete göre değişmediği ($P>.05$) görülmektedir.

Psikolojik danışmanların travmaya müdahale becerilerine yönelik algılarının travmaya müdahale konusunda lisans eğitiminizi yeterli buluyor musunuz? değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik yapılan t-testi sonuçları aşağıda tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Psikolojik danışmanların, travmaya müdahale konusunda lisans eğitiminizi yeterli buluyor musunuz? puanlarının farklılaşmasına ilişkin t-testi sonuçları

		n	Ortalama	s	t	p
Travmaya müdahale konusunda lisans eğitiminizi yeterli buluyor musunuz?	Evet yeterli buluyorum	49	6.795	6.164	2.453	.015
	Hayır yetersiz buluyorum	216	9.231	6.298	2.487	

Tablo 4 incelendiğinde, psikolojik danışmanların Travmaya müdahale konusunda lisans eğitiminizi yeterli buluyor musunuz? göre değişmediği ($P>.05$) görülmektedir.

Psikolojik danışmanların travmaya müdahale becerilerine yönelik algılarının daha önce travma yaşayan birine psikolojik destek verdiniz mi? değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik yapılan t-testi sonuçları aşağıda tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Psikolojik danışmanların daha önce travma yaşayan birine psikolojik destek verdiniz mi? değişkenine göre farklılaşmasına ilişkin t-testi sonuçları

		n	Ortalama	s	t	p
Daha önce Travma yaşayan birine psikolojik destek verdiniz mi?	Evet	207	8.478	6.419	1.474	.142
	Hayır	58	9.862	5.945	1.539	.127

Tablo 5 incelendiğinde, psikolojik danışmanların daha önce travma yaşayan birine psikolojik destek verdiniz mi? değişkenine göre farklılaşmadığı ($p>.05$) görülmektedir.

Psikolojik danışmanların travmaya müdahale becerilerine yönelik algılarının travma yaşayan birine gerçekte yardım edilebileceği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? değişkenine göre

farklılaşp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik yapılan t-testi sonuçları aşağıda tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Psikolojik danışmanların travma yaşayan birine gerçekte yardım edilebileceği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? değişkenine göre farklılaşmasına ilişkin t-testi sonuçları

	n	Ortalama	s	t	p	
Travma yaşayan birine gerçekte yardım edilebileceği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?	Yardıın etmek imkansızdır	59	10.491	6.993	2.373	.018
	Yardım etmek mümkündür	206	8.291	6.061	2.192	.031

Tablo 6 incelendiğinde, psikolojik danışmanların travma yaşayan birine gerçekte yardım edilebileceği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? değişkenine göre farklılaşmadığı ($p>.05$) görülmektedir.

Psikolojik danışmanların travmaya müdahale becerilerinin kıdeme göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik olarak yapılan ANOVA testi sonuçları aşağıda tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Psikolojik danışmanların travmaya müdahale becerisinin kıdeme göre değişimin farklılaşma durumuna yönelik ANOVA testi sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Kıdem	Gruplar arası	236.146	4	59.037	1.482	.208	Yok
	Gruplar içi	10355.160	260	39.828			

Tablo 7 incelendiğinde psikolojik danışmanların travmaya müdahale becerisi kıdem değişkenine göre farklılaşmamaktadır ($P>.05$).

Psikolojik danışmanların, taravma ile ne sıklıkla karşılaşıyorsunuz değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik olarak yapılan ANOVA testi sonuçları aşağıda tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Psikolojik danışmanların travma ile ne sıklıkla karşılaşıyorsunuz değişkenine göre değişimin farklılaşma durumuna yönelik ANOVA testi sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Taravma ile ne sıklıkla karşılaşıyorsunuz?	Gruplar arası	234.084	3	78.028	1.966	.119	Yok
	Gruplar içi	10357.221	261	39.638			

Tablo 8 incelendiğinde psikolojik danışmanların travmaya müdahale becerisinin travma ile ne sıklıkla karşılaşıyorsunuz değişkenine göre anlamlı farklılık görülmemiştir ($p>.05$).

Psikolojik danışmanların, sizce travma yaşayan birinin yaşadıklarından dolayı sorumluluğu var mıdır? değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik olarak yapılan ANOVA testi sonuçları aşağıda tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Psikolojik danışmanların, travmaya müdahale becerisinin sizce travma yaşayan birinin yaşadıklarından dolayı sorumluluğu var mıdır? değişkenine göre değişimin farklılaşma durumuna yönelik ANOVA testi sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Sizce travma yaşayan birinin yaşadıklarından dolayı sorumluluğu var mıdır?	Gruplar arası	364.628	2	182.314	4.671	.010	Yok
	Gruplar içi	10226.677	262	39.033			

Tablo 9 incelendiğinde psikolojik danışmanların, sizce travma yaşayan birinin yaşadıklarından dolayı sorumluluğu var mıdır? değişkenine göre farklılaşmadığı görülmüştür ($P>.05$).

Psikolojik danışmanların, genel olarak psikolojik danışmanlık becerilerinizi nasıl değerlendirirsiniz? değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik olarak yapılan ANOVA testi sonuçları aşağıda tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Psikolojik danışmanların travmaya müdahale becerisinin, genel olarak psikolojik danışmanlık becerilerinizi nasıl değerlendirirsiniz? değişkenine göre değişimin farklılaşma durumuna yönelik ANOVA testi sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Genel olarak psikolojik danışmanlık becerilerinizi nasıl değerlendirirsiniz?	Gruplar arası	758.498	2	379.249	10.105	.000	-Yeterli ile emin değilim arasında
	Gruplar içi	9832.808	262	37.530			-Yetersiz ile emin değilim arası

Tablo 10 incelendiğinde psikolojik danışmanların genel olarak psikolojik danışmanlık becerilerinizi nasıl değerlendirirsiniz? değişkenine göre farklılaşmaktadır ($p < .05$). Diğer bir deyişle psikolojik danışmanların genel olarak psikolojik danışmanlık becerilerinizi nasıl değerlendirirsiniz değişkenine göre değişmektedir. Birimler arası farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Tukey testinin sonuçlarına göre psikolojik danışmanlık becerilerini yeterli gören ile psikolojik danışmanlık becerilerinden emin olmayanların ortalaması ($x=4,286$), psikolojik danışmanlık becerilerini yetersiz gören ile psikolojik danışmanlık becerilerinden emin olmayanların ortalamasından ($x= 2,885$) daha yüksek çıkmıştır.

Psikolojik danışmanların, genel olarak psikolojik danışma bilgi ve becerilerinizi kazanma kaynaklarınızı nelerdir? değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik olarak yapılan ANOVA testi sonuçları aşağıda tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Psikolojik danışmanların travmaya müdahale becerisinin, genel olarak psikolojik danışma bilgi ve becerilerinizi kazanma kaynaklarınız nelerdir? değişkenine göre değişimin farklılaşma durumuna yönelik ANOVA testi sonuçları

Genel olarak psikolojik danışma bilgi ve becerilerinizi kazanma kaynaklarınız nelerdir?	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
	Gruplar arası	203.986	3	67.995			
	Gruplar içi	10387.320	261	39.798	1.709	.166	Yok

Tablo 11 incelendiğinde psikolojik danışmanların genel olarak psikolojik danışma bilgi ve becerilerinizi kazanma kaynaklarınız? değişkenine göre değişmediği görülmüştür ($P > .05$).

Psikolojik danışmanların, travma yaşamış bireylerle çalışma konusunda ne hissediyorsunuz? değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik olarak yapılan ANOVA testi sonuçları aşağıda tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Psikolojik danışmanların, travmaya müdahale becerisinin travma yaşamış bireylerle çalışma konusunda ne hissediyorsunuz? değişkenine göre değişimin farklılaşma durumuna yönelik ANOVA testi sonuçları

Travma yaşamış bireylerle çalışma konusunda ne hissediyorsunuz?	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
	Gruplar arası	563.611	2	281.805			-Tercih etmem ile tercih ederim arasında
	Gruplar içi	100591.306	262	38.274	7.363	.001	-Mecbur kalırsam çalışırım ile tercih ederim arasında

Tablo 12 incelendiğinde psikolojik danışmanların travma yaşamış bireylerle çalışma konusunda ne hissediyorsunuz? değişkenine göre farklılaşmaktadır ($p < .05$). Diğer bir deyişle psikolojik danışmanların travma yaşamış bireylerle çalışma konusunda ne hissediyorsunuz değişkenine göre algıları değişmektedir. Birimler arası farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Tukey testinin sonuçlarına göre travma yaşamış bireylerle çalışmayı tercih etmeyen ile tercih edenlerin ortalaması ($x=4,562$), mecbur kalırsam çalışırım ile tercih ederim diyenlerin ortalamasından ($x=2,604$) daha yüksek çıkmıştır.

Psikolojik danışmanların, travmatik bir olay yaşamış birine psikolojik destek sunmada kendinizi yeterli buluyor musunuz? değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik olarak yapılan ANOVA testi sonuçları aşağıda tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13. Psikolojik danışmanların travmaya müdahale becerisinin, travmatik bir olay yaşamış birine psikolojik destek sunmada kendinizi yeterli buluyor musunuz? değişkenine göre değişimin farklılaşma durumuna yönelik ANOVA testi sonuçları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Travmatik bir olay yaşamış birine psikolojik destek sunmada kendinizi yeterli buluyor musunuz?	Gruplar arası	963.456	2	481.728			-Yeterli buluyorum ile yeterli bulmuyorum
	Gruplar içi	9627.850	262	36.748	13.109	.000	-yeterli bulmuyorum ile kısmen yeterli buluyorum

Tablo 13 incelendiğinde psikolojik danışmanların travmatik bir olay yaşamış birine psikolojik destek sunmada kendinizi yeterli buluyor musunuz? Değişkenine göre farklılaşmaktadır ($p < .05$). Diğer bir deyişle psikolojik danışmanların travmatik bir olay yaşamış birine psikolojik destek sunmada kendinizi yeterli buluyor musunuz değişkenine göre değişmektedir. Birimler arası farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Tukey testinin sonuçlarına göre travmatik bir olay yaşamış birine psikolojik destek sunmada kendisini yeterli bulan ile yeterli bulmayanların ($x=6,657$) ortalaması yeterli bulmayan ile kısmen yeterli bulanların ($x=3,395$) ortalamasından daha yüksek çıkmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Eğitim kurumlarında psikolojik danışmanlık hizmeti veren okul psikolojik danışmanların travma yaşayan bireylere destek sunma ve müdahale becerilerine sahip olup olmadıkları konusundaki performansları çok merak edilmesine rağmen alanyazında travmaya müdahale becerisi konusunda özellikle psikolojik danışmanlık alanında yapılan çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Ayrıca psikolojik danışmanların travmaya müdahale noktasındaki yeterlikleri performanslarını ve buna bağlı olarak müdahale becerilerini etkileyen bir özellik olarak algılanmaktadır. Dolayısıyla bu çalışma bulguları psikolojik danışmanların travmaya müdahale becerilerinin ne düzeyde olduğu ile ilgili bilgi sunması önem arz etmektedir.

Bu araştırmaya katılan psikolojik danışmanların, ortalama ve standart sapma puanlarına göre, travmaya müdahale becerilerinin orta düzeyde olduğu görülmüştür. Ayrıca, psikolojik danışmanların travma yaşayan birine yönelik müdahale becerilerinin cinsiyet ve kdeme göre değişmediği bulgusu elde edilmiştir. Alanyazında travmaya müdahalede psikolojik danışmanların bilgi ve becerilerinin yanı sıra empati, iyimserlik, farkındalık ve olumlu tutum gibi özelliklerin de etkili olduğu (Gönültaş ve akar, 2020), travma mağdurlarının genellikle çok kırılgan ve risklere karşı daha savunmasız oldukları, dolayısıyla da danışmanın istismara neden olabilecek konulara zen göstermesinin çok önemli bir etik sorumluluk gerektiği (Briere ve Scott, 2016) belirtilmiştir. Fakat, bu çalışmada psikolojik danışmanların “travma ile ne sıklıkla karşılaşıyorsunuz”, “daha önce travma yaşayan birine psikolojik destek verdiniz mi”, travma yaşayan birine gerçekte yardım edilebileceği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? ve “sizce travma yaşayan birinin yaşadıklarından dolayı sorumluluğu var mıdır” değişkenlerine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Danışmanlarında en sık görülen travmatik yaşantıları sırasıyla; 1) lm, intihar, yarala(n)ma, savaş, g gibi travmalar, 2) deprem/sel/yanđın gibi doğal afetlere dayalı travmalar ve 3) tecavüz, cinsel taciz, ensest gibi travmalar şeklinde sıralayan psikolojik danışmanların, travma yaşamış bireylerle çalışmayı isteme konusunda farklılaştığı görülmüştür. Yani, travma yaşamış bireylerle çalışmayı tercih etmeyen ile tercih edenlerin ortalaması, mecbur kalırsam çalışırım ile tercih ederim diyenlerin ortalamasından daha yüksek çıkmıştır. Ulaştığımız bu istatistik verilerden ve alanyazından elde edilen sonuçlardan da anlaşılacağı gibi travma yaşayan bireylerle çalışma konusunda farklı görüşler mevcuttur. O halde travma danışmanlığı konusunda psikolojik danışmanların öz farkındalığını daha fazla artırmak gerekmektedir (Gönültaş & Savi akar, 2020) savı ulaştığımız bulgular açısından da önem kazanmaktadır diyebiliriz. Çünkü travma danışmanlığında zarar vermemek, saygı göstermek, danışanın mahremiyetini korumak, danışmada etik kurallara uymak danışmanların sorumluluğudur. Bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi travma vakaları ile çalışacak danışmanların yeterlik alanları travmaya müdahale danışmanlığının karmaşık yapısı için çok daha spesifik konuları içermektedir. Bu nedenle, travma ile çalışma yeterliklerinin ve müdahale becerilerinin bilinmesi ihtiyaç duyulan bir konu olmaktadır.

Diğer taraftan çalışmamızda, psikolojik danışmanların psikolojik danışmanlık becerilerini nasıl değerlendirdiklerine göre farklılaştığı görülmüştür. Diğer bir deyişle, psikolojik danışmanlık becerilerini yeterli gören ile psikolojik danışmanlık becerilerinden emin olmayanların ortalaması, psikolojik danışmanlık becerilerini yetersiz gören ile psikolojik danışmanlık becerilerinden emin

olmayanların ortalamasından yüksek çıkmıştır. Benzer şekilde bu çalışmada travmatik bir olay yaşamış birine psikolojik destek sunmada kendisini yeterli bulan ile yeterli bulmayan psikolojik danışmanların ortalaması, yeterli bulmayan ile kısmen yeterli bulan psikolojik danışmanların ortalamasından yüksek çıkmıştır. Oysa ki, travmaya müdahale konusunda lisans eğitimini yetersiz bulan 216 iken, yeterli bulan 49 kişi olmuştur. Aynı paralellikte 265 psikolojik danışmandan 102 kişinin danışmanlık becerilerini yetersiz görmesi ve 125'inin danışmanlık becerilerinden emin olmaması verilerinden hareketle psikolojik danışmanların, travmaya müdahale noktasında, danışmanlık becerilerinin yetersiz olduklarını söyleyebiliriz.

Alanyazında travma danışmanlığı ile ilgili tanımlanan yeterliklerde, danışmanın danışanlara yardımcı olmak için gerekli bilgi ve becerilerin yanı sıra farkındalık, olumlu ve iyimser bir tutumun önemli yapılar olduğu (Samsiah, 2008), travma odaklı, deneysel olarak sınanmış travma psikolojik danışmanlığı ile ilgili yeterliklere (bilgi, beceri ve tutumlar) dayalı çalışmaların gerekli olduğu ve travma yaşayanlarla çalışabilmesi için, kuramsal ve teknik bilginin yanında travmaya yönelik klinik becerilerinin de olması gerektiği belirtilmiştir (Layne vd., 2014). Fakat çalışmamızda psikolojik danışmanların travmaya müdahalede lisans eğitimlerinin yeterliği konusunda ve psikolojik danışma bilgi ve becerilerini kazanma kaynakları noktasında ayrışmadığı görülmüştür. Psikolojik danışmanların travma yaşayan birine yardım konusunda sırasıyla; 1) travmaya müdahale tekniklerini bilmek (EMDR, Bilişsel ve Davranışsal teknikler gibi), 2) travma yaşayan birine empatik yaklaşabilme ve 3) dinleme becerileri şeklinde fikir beyan ettikleri görülmüştür. Benzer şekilde psikolojik travma yaşayan birine yönelik danışmanlık bilgi ve becerilerini artırmaya dönük olarak sırasıyla; 1) kişisel çabalarıma dayalı okumalar yaptım, 2) hizmet içi eğitimlere katıldım ve 3) travmaya müdahaleye dönük youtube vb. sitelerden bilgilenmeye çalıştım şeklinde fikir beyan ettikleri görülmüştür. Nitekim, alanyazında üniversitelerde lisans, yüksek lisans ve doktora programlarında süpervizyona dayalı travma psikolojik danışmanlığı eğitimlerinin arttığı, ancak bu konuya daha fazla odaklanmak ve danışman eğitiminde travma psikolojik danışmanlığı yeterliklerini kazandırmanın çok daha etkili olacağı (Gere vd., 2009) belirtilmiştir. Benzer şekilde, lisans eğitiminde travma danışmanlığına yönelik uygulamalı dersler mutlaka yer almalıdır. Aynı şekilde okullarda çalışan psikolojik danışmanlar için üniversiteler ve Milli Eğitim Bakanlığı arasında işbirliği yapılarak psikolojik danışmanların travma danışmanlığına yönelik gereksinimlerini karşılayacak hizmet içi eğitim faaliyetlerinin artırılmasının yararlı olacağı (Gönültaş & Savi Çakar, 2020) belirtilmiştir. Ulaşılan bu sonuçlar,

psikolojik danışmanların travma yaşayan kişilere psikolojik destek verebilmeleri için beceri temelli eğitim ve süpervizyonu olarak uzmanlaşmaları gerektiğini göstermektedir diyebiliriz.

ÖNERİLER

Travma mağdurları genellikle çok kırılgan ve risklere karşı daha savunmasız bir durumdadırlar. Dolayısıyla, travma danışmanlığında etik ilkelere bağlı kalmak, zarar vermemek, saygı göstermek, kötü muameleye karşı dikkatli olmak, danışanın mahremiyetini korumak, danışmada terapötik ilişkiyi geliştiren etik kurallara uymak danışmanların sorumluluğudur. Günümüzde travma yaşayan danışanlarla çalışmanın getirdiği stres ve yorgunluk ile başa çıkmak için psikolojik danışmanlarla ikincil travmatik stres veya şefkat yorgunluğu ile ilgili farkındalık çalışmalarının yapılması önerilebilir.

Travmaya müdahale konusunda lisans eğitimini yetersiz bulan ve danışmanlık becerilerinden emin olmayan psikolojik danışmanların, travmaya müdahale noktasında yetersiz kaldıklarını söyleyebiliriz. Bu nedenle, psikolojik danışmanlarının travma mağduru bireylere profesyonel düzeyde psikolojik destek verebilmeleri için travmaya müdahale alanında süpervizyon eğitimi olarak uzmanlaşmaları önerilebilir.

Psikolojik danışmanların travma yaşayan birine yardım konusunda sırasıyla; travmaya müdahale tekniklerini bilmek, travma yaşayan birine empatik yaklaşabilme ve dinleme becerileri şeklinde fikir beyan ettikleri görülmüştür. Benzer şekilde psikolojik travma yaşayan birine yönelik danışmanlık bilgi ve becerilerini artırmaya yönelik sırasıyla; kişisel çabalarına dayalı okumalar yaptım, hizmet içi eğitimlere katıldım ve travmaya müdahaleye dönük youtube vb. sitelerden bilgilenmeye çalıştım şeklinde fikir beyan ettikleri görülmüştür. Ulaşılan bu sonuçlar, psikolojik danışmanların travma yaşayan kişilere psikolojik destek verebilmeleri için beceri temelli eğitim ve süpervizyonu olarak uzmanlaşmaları gerektiğini göstermektedir. Bu nedenle, travma ile çalışma yeterliklerinin ve müdahale becerilerinin bilinmesi ihtiyaç duyulan bir konu olmaktadır. Öyleyse, lisans, yüksek lisans ve doktora programlarında süpervizyona dayalı eğitimlere daha fazla odaklanmak gerekir diyebiliriz. Ya da okullarda çalışan psikolojik danışmanların travma danışmanlığına yönelik gereksinimlerini karşılayacak hizmet içi eğitim faaliyetlerinin artırılmasının yararlı olacağı söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Akcan, G. (2018). *Travma Sonrası Büyüme*. Bir gözden geçirme. S. 61-70. <https://www.perspektif.online> Erişim tarihi: 08.01.2022
- Allen, M., Jerome, A., White, A., Marston, S. (2002). The preparation of school psychologists for crisis intervention. *Psychology in the Schools*, 3, 4, 427– 439.
- Briere, J.N. & Scott, C. (2016). *Travma Terapisinin İlkeleri* (Çev.: Betül Dilan Genç), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Baskin, T. W. & Slaten, C. D. (2014). “Contextual School Counseling Approach”, *The Counseling Psychologist*, 42(1):73–96.
- Beaumont, E. A.; Galpin, A. J. & Jenkins, P. E. (2012). “Being Kinder to Myself”: A Prospective Comparative Study, Exploring Post-Trauma Therapy Outcome Measures, For Two Groups of Clients, Receiving Either Cognitive Behaviour Therapy or Cognitive Behaviour Therapy and Compassionate Mind Training”, *Counselling Psychology Review*, 27(1):31-43.
- Bengisoy, A. & Özdemir, M.B. (2019). Psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin bakış açısıyla psikolojik danışma ve rehberlik alanının sorunları, *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 1(3):189-93.
- Gere, S.H.; Dass-Brailsford, P. & Hoshmand, L.T. (2009). “Issues in Integrating Trauma Curriculum into a Graduate Counseling Psychology Program”, *Asian Journal of Counselling*, 16(1): 67-88.
- Gönültaş, O. & Savi Çakar, F. (2020). “Travma psikolojik danışmanlığı ve danışman yeterliliği” *International Social Sciences Studies Journal*, (e-ISSN:2587-1587) Vol:6, Issue:72; pp:4813-4822.
- Gürdil, G. (2014). “Üstlenilmiş Travma ve İkincil Travmatik Stresin Travmatik Yaşantılara Müdahale Eden Bir Grup Üzerinde Gestalt Temas Biçimleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Güveli, M. (2003). *Psikiyatri Penceresi*, İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Herman, J. L. (2019). *Travma ve iyileşme* (Çev.: Tamer Tosun), Literatür Yayınları, İstanbul.
- Karasar, N. (2009). *Araştırmalarda rapor hazırlama*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kaya, Z. (2019). *Travma Psikolojik Danışmanlığı*, Pegem Akademi Yayın Evi, Ankara, ss.2-33
- King, N. J., Heyne, D., Tonge, B. J., Mullen, P., Myerson, N., Rollings, S. & Ollendick, T. H., (2003), “Sexually Abused Children Suffering From Posttraumatic Stress Disorder: Assessment and Treatment Strategies” *Cognitive Behaviour Therapy*
- Köroğlu E., (2013) *Amerikan Psikiyatri Birliği. Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı, Beşinci Baskı (DSM-5), Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı* (Çev. Ed.: E Köroğlu) Hekimler Yayın Birliği, Ankara.
- Kruse, J., Joksimovic, L., Cavka, M., Wöller, W. & Schmitz, N. (2009). “Effects of Trauma-Focused Psychotherapy Upon War Refugees”, *Journal of Traumatic Stress*, 22(6): 585-592.
- Layne, C. M.; Strand, V.; Popescu, M.; Kaplow, J. B.; Abramovitz, R.; Stuber, M. & Pynoos, R. S. (2014). “Using The Core Curriculum on Childhood Trauma to Strengthen Clinical Knowledge in Evidence- Based Practitioners”, *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 43(2): 286–300.
- Lonergan, B.A.; O'Halloran, M.S. & Crane, S.C.M. (2004). “The Development of the Trauma Therapist: A Qualitative Study of the Child Therapist's Perspectives and Experiences”, *Brief Treatment and Crisis Intervention*, 4(4):353-366.
- Lotfi, S. & Başçılar, M. (2017). *Travma sonrası stres bozukluğu ve sosyal hizmet*, *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3:275-286.
- Musser, G., Amori, G., Hutterer, R., Krystufek, B., Yiğit, N. & Mitsain, G. (2008). *Mus musculus*. The IUCN Red List of Threatened Species.
- Paige, M. (2015). “Competencies in trauma counseling: A qualitative investigation of the knowledge, skills and attitudes required of trauma-competent counselors”, Unpublished Dissertation, Georgia State University, Atlanta.
- Samsiah, M. J.; Bistamam, M.N. & Rani, N.H.M. (2017). “Effects of Mental Health and Trauma

Counselling Module towards the Competency of Mental Health and Trauma Counselling Practices”, *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 7(4):957-974.

Taytaş, M. (2021). Psikolojik Danışmanların Travmaya Müdahale Becerisi Ölçeği, 22. Uluslararası Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Kongresi 7-10 Ekim Muş, Turkey, (416-417 s.). ISBN: 978-605-80653-6-9

Tedeschi, R. G. & Calhoun, L. G. (2004). “Target Article: Posttraumatic Growth: Conceptual Foundations and Empirical Evidence”, *Psychological Inquiry*, 15(1):1–18.

Türktaş, S. (2008). Travmanın Etkileri, <http://site.sehatturktanwepage/id5.htm>. Erişim tarihi:10.01.2022

Uçar, S.; Yıldız, Y.; Dursun Bilgin, M. ve Baştemur, Ş. (2020). Okul psikolojik danışmanlarının çocuk istismarıyla çalışma yeterliliklerine ilişkin nitel bir araştırma, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 35(2):404-414.